

atd.). Ukazuje, že pro nezaujaté hodnocení transformace české společnosti není možno přijímat kritéria odrážející naše domácí přání, nýbrž výsledky ostatních transformujících se postkomunistických společností.

Další část knihy se zabývá stupněm institucionální konsolidace (měřené stálostí pravidel řešení konfliktů a vzájemnou nezávislostí oblastí jednání). Z tohoto hlediska autoři klasifikují země svého vzorku do dvou skupin. Na jedné straně to je Česká republika a Maďarsko, na straně druhé Slovensko a Bulharsko. Docházejí přitom k závěru, že Maďarsko zaujímá vyšší stupeň konsolidace než Česká republika, a to především pro silnou roli ústavního soudu v Maďarsku a ducha lustračních čistek spolu s konfrontační ideologickou rétorikou v České republice.

Konstatují dále, že obavy ze šokové terapie a podkopání programů transformace zneužitím nově nabyté svobody se v případě sledovaných zemích nevyplnily. Projekt transformace však stále nebyl v těchto zemích plně realizován, neboť žádná sociální síla v nich nemá dostatek energie a zájmu transformaci dokončit. Naději je proto možno spatřovat v tvorbě podmínek rozvoje silné střední třídy, pro níž bude transformace v jejím nejvlastnějším zájmu.

Autoři docházejí k závěru, že přes značné podobnosti má každá z analyzovaných společností své výrazné specifické rysy. Česká republika např. trpí zpožděním v budování právního rámce pro vývoj ekonomické sféry, a to je jedním z hlavních důvodů, proč zatím nedosáhla vyššího stupně konsolidace. Přes tuto skutečnost soudí, že privatizace jako jeden z pilířů ekonomické transformace byla u nás úspěšnější než v Maďarsku, kde jí bránily elity starého režimu. V Maďarsku se zase projevuje silná snaha vlády o udržení sociálního klidu. Proto na svá bedra převzaly řešení mnoha problémů, což je však vystavilo silným tlakům zájmových skupin. Tato skutečnost ve svých důsledcích zpomalila průběh reforem a snížila legitimitu vlády.

Přes opačné strategie, jimiž Česká republika a Maďarsko zvládají překážky transformace, obě země trpí obdobnou slabostí. Transformace závisí v České republice na technokratických vůdcích, kdežto v Maďarsku na efektiv-

ních ekonomických a sociálních opatřeních vlád. V obou případech je tak opomíjena stabilní struktura politických a ekonomických vztahů.

O slovenské a bulharské společnosti pak autoři soudí, že se v nich více než v Maďarsku a České republice uplatňoval sovětský typ industrializace, tj. industrializace s velmi pomalou modernizací. Obě společnosti si proto ještě nevytvořily pevnější vzorce přijímání industrializace a modernizace, a z tohoto důvodu se v nich objevují tendence k udržování některých rysů agrárních společností ve fungování významných institucí. Činnost těchto institucí je tak často založena spíše na pomíjivé autoritě osob než na trvalejší síle neosobních pravidel. Tím je ohrožena jejich stabilita, a v důsledku toho i stabilita celospolečenská. I když se s uvedenou argumentací dá v zásadě souhlasit, také tato část analýzy vyvolává otázku, zda tu nejsou rozdíly mezi sledovanými zeměmi, nyní Slovenskem a Bulharskem, stírány přespříliš (srov. např. procesy urbanizace, vztah k SSSR atd.).

V poslední části knihy autoři zdůvodňují pořadí zemí podle stupně celkové konsolidace (měřené ekonomickým výkonem, institucionální konsolidací, politickou stabilitou a sociálním zabezpečením), které sestavili takto: Česká republika, Maďarsko, Bulharsko a Slovensko. Připomínají však, že klíčovým kritériem pro měření úspěchu nebo neúspěchu transformace komunistických společností do společností demokratických je konsolidace institucionální. Celá kniha dokumentuje reálně existující a někdy značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Pochybují však, že by bylo možno na základě srovnání tak složitých procesů, jež jsou v ní analyzovány, určit pořadí konsolidace jednotlivých zemí a vyhnout se přitom notné dávce spekulace.

Závěrem autoři uvádějí nejvýznamnější předpoklady pro transformaci postkomunistických zemí. Spatřují je ve sladení zděděných, vidění světa, vzorců chování a základních sociálních a politických koncepcí s funkcemi nezbytnostmi moderní industriální či postindustriální společnosti.

Knihy hodnotí situace nepřesahující rok 1995. To může na jedné straně vyvolávat určité zklamání. Na straně druhé je to ovšem připo-

menutí skutečnosti, že hodnocení společenského vývoje vyžaduje určitý časový odstup, nemá-li klouzat po povrchu věcí a nechat se svést krátkodechými tendencemi.

Institutional Design in Post-communist Societies je jedním z prvních systematických srovnání transformačních procesů v zemích postkomunistického světa. Přináší množství

údajů, seznamuje s obsahem diskusí o celé řadě specifických problémů a nabízí mnoho zajímavých závěrů. Nejvýznamnějším přínosem této knihy jsou však výsledky srovnání uvedených postkomunistických zemí, které přispívají k objektivnímu hodnocení transformace v každé z nich zvlášť.

František Znebežánek

**The 12th annual meeting on Socio-Economics
will be held at the London School of Economics
from July 7-10, 2000.**

The theme of the meeting is

Citizenship and Exclusion

A copy of the Call for Papers and other information on SASE is posted on the SASE web site at: www.sase.org.

I am writing on behalf of the Society for the Advancement of Socio-Economics (SASE), an organization to which I belong. SASE is an international multi-disciplinary organizations with members in over 50 countries. The purpose of SASE is to advance the understanding of economic behavior across a broad range of academic disciplines. We are interested in developing closer contacts with individuals and organizations with similar interests.

Please contact the SASE office (e-mail: office@sase.org) if you have any questions about the meeting or the organization.

Executive Director

Society for the Advancement of Socio-Economics

PO Box 39008

Baltimore MD 21212

Fax: +1 410 377 7965

Phone: +1 410 435 6617

E-mail: office@sase.org

Web Site: www.sase.org